

## Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі кәсіби стандартты бекіту туралы

### *Күші жойған*

Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2014 жылғы 21 қаңтардағы № 20/36 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2014 жылы 21 мамырда № 9450 тіркелді. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрінің 2020 жылғы 20 желтоқсандағы № 393 бұйрығымен

**Ескерту. Күші жойылды – ҚР Ауыл шаруашылығы министрінің 20.12.2020 № 393 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.**

2007 жылғы 15 мамырдағы Қазақстан Республикасы Еңбек кодексінің 138-5 бабының 3-тармағына және Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2013 жылғы 29 сәуірдегі "Кәсіптік стандарттарды әзірлеуге 2013 жылға қаражат бөлу және оны пайдалану қағидаларын бекіту туралы" № 406 қаулысына сәйкес **БҰЙЫРАМЫН:**

1. Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі кәсіби стандарт бекітілсін.
2. Мал шаруашылығы департаменті (Е.Қ. Ахметов) Қазақстан Республикасының заңнамасында бекітілген тәртіппен кәсіби стандартты енгізуге шаралар қабылдасын.
3. Әлеуметтік саясат басқармасы (С.С. Лепешко) осы бұйрықты заңнамада белгіленген тәртіппен Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркелуін және ресми жариялануын қамтамасыз етсін.
4. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау Әлеуметтік саясат басқармасына (С.С. Лепешко) жүктелсін.
5. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Министр  
Келісілген  
Қазақстан Республикасы  
Еңбек және халықты  
әлеуметтік қорғау министрі  
Т. Дүйсенова  
2014 жылғы 7 сәуір

А. Мамытбеков

## **Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі кәсіби стандарты**

### **1. Жалпы ережелер**

1. Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі кәсіби стандарты (бұдан әрі - КС):

1) кәсіби білім беру мен еңбек салалары арасындағы қарым-қатынасты реттеуге;

2) кәсіби қайта даярлау мен біліктілігін көтеруді дайындау бағдарламаларын әзірлеу талаптарының мерзімін белгілеуге;

3) аттестациялау мен сертификаттауда қызметкерлердің құзыреттілігін бағалау талаптарының мерзімін белгілеуге;

4) кәсіби қызметтің мәніне бірыңғай талаптар әзірлеуге, еңбек нарығының заманауи талаптарына жауап беретін біліктілік талаптарын жаңартуға;

5) персоналды басқару саласындағы кең ауқымды міндеттерді шешуге;

6) білім беру стандарттарын, оқу жоспарларын, модульдік оқу бағдарламаларын әзірлеу, сондай-ақ тиісті оқу-әдістемелік материалдарды әзірлеуге;

7) кәсіби даярлығын бағалаудан өткізу және мамандар біліктіліктерінің сәйкестіктерін растауға арналған.

2. КС негізгі пайдаланушылары:

1) білім беру мекемелері түлектері, жұмысшылар;

2) ұйымдардың басшылары мен жұмысшылары, ұйымдардың персоналды басқару бөлімшелерінің басшылары мен мамандары;

3) білім беру бағдарламаларын әзірлейтін мамандар;

4) мамандардың кәсіби даярлығын бағалау және біліктігіне сәйкестігін растау саласындағы мамандар.

3. КС негізінде кәсіпорындар қызметінің функционалдық үлгілеріне, лауазымына, қызметкерлердің біліктілігін арттыру, аттестациядан өткізу, еңбекке ынталандыру жүйесіне ішкі, корпоративті стандарттар және басқалар әзірленуі мүмкін.

4. Осы КС-да төмендегі терминдер мен анықтамалар қолданылады:

1) біліктілік – жұмысшының нақты түрін орындауда кәсіби дайындық деңгейі ;

2) біліктілік деңгейі\білікті деңгейі – орындалатын жұмыстардың жауапкершілігін, өзгешелігін және қиындығын бейнелейтін қызметкер біліктілігіне (құзыреттілігіне) қойылатын талаптар;

- 3) еңбек заттары – нақты еңбек құралдары көмегімен өнім әзірлеу мақсатында жұмысшының әрекеттері бағытталған заттар;
- 4) еңбек құралдары – еңбек заттарын бастапқы жағдайынан өнімге түрлендіруде жұмысшының қолданатын құралдары;
- 5) еңбек қызметінің түрі – еңбек функциялары мен оларды орындауға қажетті құзыреттіліктердің тұтас жиынымен құрамдастырылған кәсіби қызмет саласының құрама бөлігі;
- 6) еңбек функциясы – бизнес-процеспен анықталатын және олардың еңбек қызметінің нақты түрінің шеңберінде орындалуы үшін тиісті құзыреттіліктің болуын көздейтін еңбек әрекеттерінің интеграцияланған және тиісінше автономды жиынтығы;
- 7) кәсіби қызметтің саласы – ортақ интеграциялық негізі (міндеті, нысандары, технологиялары, соның ішінде еңбек құралдары ұқсас немесе жақын) бар және ұқсас еңбек функциялары мен оларды орындайтын құзыреттіліктерінің болжалды жиынынан тұратын саланың еңбек қызметі түрлерінің жиынтығы;
- 8) кәсіби стандарт – кәсіби іс-әрекеттің нақты саласындағы біліктілік деңгейлерге, құзыреттіліктерге, сонымен қатар еңбек мазмұны, сапасы және шарттарына қойылатын талаптарды анықтайтын стандарт;
- 9) кәсіби стандарт бірлігі – кәсіби стандарттың еңбек қызметінің нақты түрі бойынша маңызды, қатысымды дербес, аяқталған, бүтін нақты еңбек функциясының толық сипаттамасының құрылымдық элементі;
- 10) кәсіп – арнайы дайындықтың, жұмыс тәжірибесінің нәтижесінде пайда болған арнайы білімді, ептілікті және практикалық дағдыларды талап ететін және білімі туралы тиісті құжаттармен нақтыланатын адамның еңбек қызметінің негізгі түрі;
- 11) құзыреттілік – қызметкердің кәсіби қызметте білімін және іскерлігін қолдану қаблеті;
- 12) лауазым – лауазымдық өкілеттіктер мен лауазымдық міндеттер шеңбері жүктелген жұмыс берушінің құрылымдық бірлігі;
- 13) міндет – нақты еңбек заттары мен құралдарын пайдаланып еңбек функциясын жүзеге асырумен және нәтижеге жетуге байланысты әрекеттер жиынтығы;
- 14) сала – өндірілетін өнім, өндіріс технологиясы, негізгі қорлар мен жұмыс жасаушылардың кәсіби біліктері ортақ мекемелер мен ұйымдардың жиыны;
- 15) салалық біліктілік шеңбері – салада танылған біліктілік деңгейлердің құрылымдық сипаттамасы;
- 16) ұлттық біліктілік шеңбері – еңбек нарығындағы танылған біліктілік деңгейлердің құрылымдық сипаттамасы;

17) функционалдық карта – бір немесе басқа да кәсіби қызмет саласында нақты қызмет түрін орындайтын жұмысшының еңбек функциялары мен міндеттерінің құрылымдық сипаттамасы.

## **2. КС паспорты**

5. Экономикалық қызмет түрі (кәсіби қызмет саласы) Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жіктеушісі 03-2007: 01.41 Малдың сауын тұқымын өсіру, 01.42 Малдың және енекенің басқа да тұқымдарын өсіру, 01.43 Жылқы және басқа да тұяқты тұқымдарды өсіру, 01.45 Қойлар мен ешкілерді өсіру, 01.46 Шошқалар мен торайларды өсіру, 01.47 Құс шаруашылығы, 01.49 Малдардың басқа да түрлерін өсіру.

6. Экономикалық қызмет түрінің негізгі мақсаты - асыл тұқымды малдарды оңтайлы пайдалану және қорғау, олардың денсаулығы мен жоғары деңгейде ұрықтануын сақтау.

КС ҚР МЖ 03-2007: 01 Өсімдік шаруашылығы және мал шаруашылығы, аң аулау және осы салалардағы қызметтерді көрсету кәсіби қызмет саласында еңбек мәніне, сапасына, жағдайына және қызметкерлердің біліктілігі мен құзыреттіліктеріне қойылатын талаптарды белгілейді.

7. Қызмет түрлері, кәсіптер, біліктілік деңгейлері осы мал шаруашылығы қызметіндегі КС 1-қосымшасында көрсетілген.

Стандарт талаптары қызмет түрлеріне және осы саланың төмендегі кәсіптеріне жатады:

жануар күтімі, соның ішінде кез келген қиын және аса қауіпті жануарлар тобына күтім жасау бойынша жұмысшы;

жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманы;

жануарларды алып жүру бойынша жолсерік;

жем әзірлеуші;

жануарларды күтуші;

делбеші;

шопан;

жылқышы;

шабандоз;

бұғы өсіруші;

шошқа өсіруші;

құсбегі;

марал өсіруші.

### **3. Еңбек қызметі (кәсіп) түрлерінің карточкасы**

#### **1-параграф. Жануар күтімі, соның ішінде кез келген қиын және аса қауіпті жануарлар тобына күтім жасау бойынша жұмысшы**

8. СБШ бойынша біліктілік деңгейі – 2-4.

9. Лауазымның мүмкін атаулары: жануар күтімі, соның ішінде кез келген қиын және аса қауіпті жануарлар тобына күтім жасау бойынша жұмысшы.

10. "Жануар күтімі бойынша жұмысшы" кәсібі субъектінің негізгі қызметін жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және атқара білуге міндеттейді: жануарларға күтім жасау бойынша үдеріс.

11. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 2-қосымшасының 1-кестесінде көрсетілген.

12. Жануар күтімі, соның ішінде кез келген қиын және аса қауіпті жануарлар тобына күтім жасау бойынша жұмысшының еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 2-қосымшасының 2-кестесінде көрсетілген.

13. Еңбек функцияларын айқындайтын, жануар күтімі бойынша жұмысшы орындайтын, КС бірліктерінің тізбесі осы КС 2-қосымшаның 3-кестесінде көрсетілген.

14. Жануар күтімі бойынша жұмысшы орындайтын КС бірліктерін сипаттамасы және еңбек әрекеттері осы КС 2-қосымшасының 4-кестесінде көрсетілген.

15. Жануар күтімі бойынша жұмысшының құзыреттіліктеріне қойылатын талаптар осы КС 2-қосымшасының 5,6,7-кестелерінде көрсетілген.

#### **2-параграф. Жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманы**

16. СБШ бойынша біліктілік деңгейі – 3-4.

17. Лауазымның мүмкін атаулары: жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманы.

18. "Жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманы" кәсібі субъектінің негізгі қызметін жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және атқара білуге міндеттейді: жануарларға күтім жасау бойынша үдеріс.

19. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 3-қосымшасының 1-кестесінде көрсетілген.

20. Жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманының еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 3-қосымшасының 2-кестесінде көрсетілген.

21. Еңбек функцияларын айқындайтын, жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманы орындайтын, КС бірліктерінің тізбесі осы КС 3-қосымшаның 3-кестесінде көрсетілген.

22. Жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманы орындайтын КС бірліктерін сипаттамасы және еңбек әрекеттері осы КС 3-қосымшасының 4-кестесінде көрсетілген.

23. Жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманының құзыреттіліктеріне қойылатын талаптар осы КС 3-қосымшасының 5,6-кестесінде көрсетілген.

### **3-параграф. Жануарларды алып жүру бойынша жолсерік**

24. СБШ бойынша біліктілік деңгейі – 3.

25. Лауазымның мүмкін атаулары: жануарларды алып жүру бойынша жолсерік.

26. "Жануарларды алып жүру бойынша жолсерік" кәсібі субъектінің негізгі қызметін жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және атқара білуге міндеттейді: жануарларды алып жүру бойынша үдеріс.

27. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 4-қосымшасының 1-кестесінде көрсетілген.

28. Жануарларды алып жүру бойынша жолсеріктің еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 4-қосымшасының 2-кестесінде көрсетілген.

29. Еңбек функцияларын айқындайтын, жануарларды алып жүру бойынша жолсерік орындайтын, КС бірліктерінің тізбесі осы КС 4-қосымшаның 3-кестесінде көрсетілген.

30. Жануарларды алып жүру бойынша жолсерік орындайтын КС бірліктерін сипаттамасы және еңбек әрекеттері осы КС 4-қосымшасының 4-кестесінде көрсетілген.

31. Жануарларды алып жүру бойынша жолсеріктің құзыреттіліктеріне қойылатын талаптар осы КС 4-қосымшасының 5-кестесінде көрсетілген.

### **4-параграф. Жем әзірлеуші**

32. СБШ бойынша біліктілік деңгейі – 1-3.

33. Лауазымның мүмкін атаулары: жем әзірлеуші.

34. "Жем әзірлеуші" кәсібі субъектінің негізгі қызметін жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және атқара білуге міндеттейді: жемді әзірлеу үдерісі.

35. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 5-қосымшасының 1-кестесінде көрсетілген.

36. Жем әзірлеушінің еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 5-қосымшасының 2-кестесінде көрсетілген.

37. Еңбек функцияларын айқындайтын, жем әзірлеуші орындайтын, КС бірліктерінің тізбесі осы КС 5-қосымшаның 3-кестесінде көрсетілген.

38. Жем әзірлеуші орындайтын КС бірліктерін сипаттамасы және еңбек әрекеттері осы КС 5-қосымшасының 4-кестесінде көрсетілген.

39. Жем әзірлеушінің құзыреттіліктеріне қойылатын талаптар осы КС 5-қосымшасының 5, 6,7-кестелерінде көрсетілген.

## **5-параграф. Жануарларды күтуші**

40. СБШ бойынша біліктілік деңгейі – 1-3.

41. Лауазымның мүмкін атаулары: Жануарларды күтуші.

42. "Жануарларды күтуші" кәсібі субъектінің негізгі қызметін жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және атқара білуге міндеттейді: жануарлардың жамылғы түгін жою.

43. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 6-қосымшасының 1-кестесінде көрсетілген.

44. Жануарларды күтушінің еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 6-қосымшасының 2-кестесінде көрсетілген.

45. Еңбек функцияларын айқындайтын, жануарларды күтуші орындайтын, КС бірліктерінің тізбесі осы КС 6-қосымшаның 3-кестесінде көрсетілген.

46. Жануарларды күтуші орындайтын КС бірліктерін сипаттамасы және еңбек әрекеттері осы КС 6-қосымшасының 4-кестесінде көрсетілген.

47. Жануарларды күтушінің құзыреттіліктеріне қойылатын талаптар осы КС 6-қосымшасының 5,6,7-кестесінде көрсетілген.

## **6-параграф. Делбеші**

48. СБШ бойынша біліктілік деңгейі – 1.

49. Лауазымның мүмкін атаулары: делбеші.

50. "Делбеші" кәсібі субъектінің негізгі қызметін жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және атқара білуге міндеттейді: жылқыны жегу және доғару.

51. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 7-қосымшасының 1-кестесінде көрсетілген.

52. Делбешінің еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 7-қосымшасының 2-кестесінде көрсетілген.

53. Еңбек функцияларын айқындайтын, делбеші орындайтын, КС бірліктерінің тізбесі осы КС 7-қосымшасының 3-кестесінде көрсетілген.

54. Делбеші орындайтын КС бірліктерін сипаттамасы және еңбек әрекеттері осы КС 7-қосымшасының 4-кестесінде көрсетілген.

55. Делбешінің құзыреттіліктеріне қойылатын талаптар осы КС 7-қосымшасының 5-кестесінде көрсетілген.

## **7-параграф. Шопан**

56. СБШ бойынша біліктілік деңгейі – 3-4.

57. Лауазымның мүмкін атаулары: шопан.

58. "Шопан" кәсібі субъектінің негізгі қызметін жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және атқара білуге міндеттейді: мал басын бақылау.

59. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 8-қосымшасының 1-кестесінде көрсетілген.

60. Шопанның еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 8-қосымшасының 2-кестесінде көрсетілген.

61. Еңбек функцияларын айқындайтын, шопан орындайтын, анықтайтын КС бірліктерінің тізбесі осы КС 8-қосымшасының 3-кестесінде көрсетілген.

62. Шопан орындайтын КС бірліктерін сипаттамасы және еңбек әрекеттері осы КС 8-қосымшасының 4-кестесінде көрсетілген.

63. Шопанның құзыреттіліктеріне қойылатын талаптар осы КС 8-қосымшасының 5, 6-кестелерінде көрсетілген.

## **8-параграф. Жылқышы**

64. СБШ бойынша біліктілік деңгейі – 3-4.

65. Лауазымның мүмкін атаулары: жылқышы.

66. "Жылқышы" кәсібі субъектінің негізгі қызметін жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және атқара білуге міндеттейді: жегін жануарлардың жұмысына есеп жүргізу.

67. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 9-қосымшасының 1-кестесінде көрсетілген.

68. Жылқышының еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 9-қосымшасының 2-кестесінде көрсетілген.



69. Еңбек функцияларын айқындайтын, жылқышы орындайтын, КС бірліктерінің тізбесі КС 9-қосымшаның 3-кестесінде көрсетілген.

70. Жылқышы орындайтын КС бірліктерін сипаттамасы және еңбек әрекеттері осы КС 9-қосымшасының 4-кестесінде көрсетілген.

71. Жылқышының құзыреттіліктеріне қойылатын талаптар осы КС 9-қосымшасының 5, 6-кестелерінде көрсетілген.

## **9-параграф. Шабандоз**

72. СБШ бойынша біліктілік деңгейі – 3-4.

73. Лауазымның мүмкін атаулары: шабандоз.

74. "Шабандоз" кәсібі субъектінің негізгі қызметін жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және атқара білуге міндеттейді: жылқыларға күтім жасау, асырау және тамақтандыру бойынша жұмысты бақылау.

75. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 10-қосымшасының 1-кестесінде көрсетілген.

76. Шабандоздың еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 10-қосымшасының 2-кестесінде көрсетілген.

77. Еңбек функцияларын айқындайтын, шабандоз орындайтын, КС бірліктерінің тізбесі КС 10-қосымшаның 3-кестесінде көрсетілген.

78. Шабандоз орындайтын КС бірліктерін сипаттамасы және еңбек әрекеттері осы КС 10-қосымшасының 4-кестесінде көрсетілген.

79. Шабандоздың құзыреттіліктеріне қойылатын талаптар осы КС 10-қосымшасының 5,6-кестесінде көрсетілген.

## **10-параграф. Бұғы өсіруші**

80. СБШ бойынша біліктілік деңгейі – 3.

81. Лауазымның мүмкін атаулары: бұғы өсіруші.

82. "Бұғы өсіруші" кәсібі субъектінің негізгі қызметін жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және атқара білуге міндеттейді: бұғыларды бағу, тамақтандыру, суару.

83. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 11-қосымшасының 1-кестесінде көрсетілген.

84. Бұғы өсірушінің еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 11-қосымшасының 2-кестесінде көрсетілген.

85. Еңбек функцияларын айқындайтын, бұғы өсіруші орындайтын, КС бірліктерінің тізбесі КС 11-қосымшаның 3-кестесінде көрсетілген.

86. Бұғы өсіруші орындайтын КС бірліктерін сипаттамасы және еңбек әрекеттері осы КС 11-қосымшасының 4-кестесінде көрсетілген.

87. Бұғы өсірушінің құзыреттіліктеріне қойылатын талаптар осы КС 11-қосымшасының 5-кестелерінде көрсетілген.

### **11-параграф. Шошқа өсіруші**

88. СБШ бойынша біліктілік деңгейі – 3-4.

89. Лауазымның мүмкін атаулары: шошқа өсіруші.

90. "Шошқа өсіруші" кәсібі субъектінің негізгі қызметін жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және атқара білуге міндеттейді: тамақтандыру, су беру, көнді жою, үй-жайды тазалау.

91. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 12-қосымшасының 1-кестесінде көрсетілген.

92. Шошқа өсірушінің еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 12-қосымшасының 2-кестесінде көрсетілген.

93. Еңбек функцияларын айқындайтын, шошқа өсіруші орындайтын, КС бірліктерінің тізбесі осы КС 12-қосымшасының 3-кестесінде көрсетілген.

94. Шошқа өсіруші орындайтын КС бірліктерін сипаттамасы және еңбек әрекеттері осы КС 12-қосымшасының 4-кестесінде көрсетілген.

95. Шошқа өсірушінің құзыреттіліктеріне қойылатын талаптар осы КС 12-қосымшасының 5, 6-кестелерінде көрсетілген.

### **12-параграф. Құсбегі**

96. СБШ бойынша біліктілік деңгейі – 2-3.

97. Лауазымның мүмкін атаулары: құсбегі.

98. "Құсбегі" кәсібі субъектінің негізгі қызметін жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және атқара білуге міндеттейді: құстың өнімділігін арттыру бойынша шараларды орындау.

99. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 13-қосымшасының 1-кестесінде көрсетілген.

100. Құсбегінің еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 13-қосымшасының 2-кестесінде көрсетілген.

101. Еңбек функцияларын айқындайтын, құсбегі орындайтын, КС бірліктерінің тізбесі осы КС 13-қосымшасының 3-кестесінде көрсетілген.

102. Құсбегі орындайтын КС бірліктерін сипаттамасы және еңбек әрекеттері осы КС 13-қосымшасының 4-кестесінде көрсетілген.

103. Құсбегінің құзыреттіліктеріне қойылатын талаптар осы КС 13-қосымшасының 5, 6-кестелерінде көрсетілген.

### **13-параграф. Марал өсіруші**

104. СБШ бойынша біліктілік деңгейі – 3.

105. Лауазымның мүмкін атаулары: марал өсіруші.

106. "Марал өсіруші" кәсібі субъектінің негізгі қызметін жүзеге асыруға байланысты міндеттерді білуге және атқара білуге міндеттейді: маралдарды бағу, тамақтандыру, суару.

107. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы осы КС 14-қосымшасының 1-кестесінде көрсетілген.

108. Марал өсірушінің еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар осы КС 14-қосымшасының 2-кестесінде көрсетілген.

109. Еңбек функцияларын айқындайтын, марал өсіруші орындайтын, КС бірліктерінің тізбесі осы КС 14-қосымшаның 3-кестесінде көрсетілген.

110. Марал өсіруші орындайтын КС бірліктерін сипаттамасы және еңбек әрекеттері осы КС 14-қосымшасының 4-кестесінде көрсетілген.

111. Марал өсірушінің құзыреттіліктеріне қойылатын талаптар осы КС 14-қосымшасының 5-кестесінде көрсетілген.

#### 4. КС әзірлеушілері

120. КС әзірлеушісі Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрлігі болып табылады.

121. Келісу парағы, КС сараптамасы мен тіркелуі осы КС 15-қосымшасында көрсетілген.

Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі  
кәсіби стандартының  
1-қосымшасы

#### Қызмет түрлері, кәсіптер, біліктілік деңгейлері

№ р/с	Қызмет түрі атауы	Еңбек нарығы тенденцияларын есепке алғандағы кәсіп атауы	01-2005 Қазақстан Республикасы мемлекеттік кәсіптер жіктеушісіне сәйкес кәсіптер атауы	С Б Ш біліктілік деңгейлері
1.	М а л шаруашылығы	Жануар күтімі, соның ішінде кез келген қиын және аса қауіпті жануарлар тобына күтім жасау бойынша жұмысшы	Жануар күтімі, соның ішінде кез келген қиын және аса қауіпті жануарлар тобына күтім жасау бойынша жұмысшы	2-4
2.	М а л шаруашылығы	Жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманы	Жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманы	3-4
3.	М а л шаруашылығы	Жануарларды алып жүру бойынша жолсерік	Жануарларды алып жүру бойынша жолсерік	3
4.	М а л шаруашылығы	Жем әзірлеуші	Жем әзірлеуші	1-3
5.	М а л шаруашылығы	Жануарларды күтуші	Жануарларды күтуші	1-3
6.	М а л шаруашылығы	Делбеші	Делбеші	1

7.	М а л шаруашылығы	Шопан	Шопан	3-4
8.	М а л шаруашылығы	Жылқышы	Жылқышы	3-4
9.	М а л шаруашылығы	Шабандоз	Шабандоз	3-4
10.	М а л шаруашылығы	Бұғы өсіруші	Бұғы өсіруші	3
11.	М а л шаруашылығы	Шошқа өсіруші	Шошқа өсіруші	3-4
12.	М а л шаруашылығы	Құсбегі	Құсбегі	2-3
13.	М а л шаруашылығы	Марал өсіруші	Марал өсіруші	3

Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі кәсіби стандартының 2-қосымшасы

### 1-кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

Қазақстан Республикасы мемлекеттік кәсіптер жіктеуші (МКЖ)	
Базалық топ	6129 Жануар күтімі бойынша жұмысшы
Қазақстан Республикасы жұмысшылар кәсіптері мен жұмыстарының бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтағышы (БТБА)	
Шығарылым, БТБА тарауы	1-шығарылым, тарау: Экономиканың барлық салаларына ортақ жұмысшылардың кәсіптері
БТБА бойынша кәсібі	Жануар күтімі бойынша жұмысшы
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
2	2
3	3-5
4	6

2-кесте. Жануар күтімі, соның ішінде кез келген қиын және аса қауіпті жануарлар тобына күтім жасау бойынша жұмысшының еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорын, ұйым)	Мал шаруашылық, шошқа өсіретін фермалар және кешендер, құс фабрикалары, тұқымдық және сүт фермалары	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайлары	Ауыр көтеру	
Жұмысқа жіберудің ерекше шарттары	Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім беру және оқыту деңгейі	Қажетті еңбек тәжірибесі
2	Негізгі орта білімнен төмен емес, жалпы орта білімі болған жағдайда практикалық тәжірибе және/немесе кәсіби дайындық (кәсіпорында білімді ұйымдастыру немесе оқыту базасындағы қысқа мерзімді курстар)	Талап етілмейді

3	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында жалпы орта білімі немесе техникалық және кәсіби білімі болған жағдайда практикалық тәжірибе және/немесе кәсіби дайындық (бір жылға дейін кәсіби дайындықты ұйымдастыру базасындағы курстар немесе кәсіпорында оқыту )	Талап етілмейді
4	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында техникалық және кәсіби білім және жоғары деңгейлі техникалық және кәсіби білім бар болған жағдайда практикалық тәжірибе (қосымша кәсіби дайындық немесе орта білімнен кейінгі білім)	3 деңгейде жұмыс тәжірибесі 3 жылдан кем емес

3-кесте. Жануар күтімі, соның ішінде кез келген қиын және аса қауіпті жануарлар тобына күтім жасау бойынша жұмысшы орындайтын, еңбек функцияларын анықтайтын, КС бірліктерінің тізбесі

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Жемдердің қажетті мөлшерін анықтау. Жем дайындау және оны тарату, малды суару. Торлы орындарды, қапастарды, қашаларды тазалау, жануарларды өсіру үшін тұратын жайлардағы температура, ылғалдылық және жарықты қамтамасыз ету
2	Жануарларды санитарлық дауалау және жайларды залалсыздандыру. Тұқымға жануарларды таңдауға, жұптарды саралауға және іріктеуге қатысу. Жас малды қолдан тамақтандыру және оларды күту. Жануарларды сою және етті жаңалау. Жануарларды немесе олардан жасалған өнімдерді тасымалдауға әзірлеу. Жануарларды немесе олардан жасалған өнімдерді өткізу мекемелеріне, зообақтарға және басқа да мекемелерге жеткізу немесе сату.
3	Күтім жасалатын жануарлар тобын көбейту бойынша бағдарламаларды жоспарлау және жүзеге асыру. Жануарлардың биологиясын зерттеу бойынша дала жұмыстарына қатысу, ал қажет болған жағдайда, оларды аулау, тіркеуге алу, орнын көшіру және тасымалдауға қатысу. Өз жануарлар тобының төлдерін жасанды азықтандыру, оларды асырау (колға үйрету) және қарапайым ветеринарлық көмекті жүзеге асыру. Биологиялық бақылаудың күнделігін жүргізу және ғылыми-зерттеу жұмысына қатысу.

4-кесте. Жануар күтімі, соның ішінде кез келген қиын және аса қауіпті жануарлар тобына күтім жасау бойынша жұмысшы орындайтын КС бірліктерінің сипаттамасы

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек заттары	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Шөп, жем, су, ақуызды концентраттар (кебек және күнжара)	Халат, резеңке қолғап, арнайы аяқ киім, трактор, температура өлшейтін аспап, сыпырғы, шелек	1-1) Төсемелерді ауыстыру, оттық және астауды, қосалқы жайлар мен ұшықтарды, бассейнді жуу.
	Су, шөп	Күрек, шелек	1-2) Жемді дайындау және оны тарату, жануарларды суару. Жануарлардың тамақтану тәртібін қамтамасыз ету. Жануарларға күтім жасау

2	Сүт, су, бидай, шөп және сабан	Күрек, шелек	2-1) Торлы орынды, қашаны, қапасты тазалау. Жануарларды ұстауға арналған жайлардағы температура, ылғалдылық және жарықты қамтамасыз ету
		Ағаш қол арба, арба, емізгегі бар бөтелке	2-2) Жануарларды санитарлық дауалау және жайларды залалсыздандыру. Тұқымға жануарларды таңдауға, жұптарды саралауға және іріктеуге қатысу. Жас малды қолдан тамақтандыру және оларды күту

5-кесте. СБШ біліктіліктің 2-деңгейлі жануар күтімі, соның ішінде кез келген қиын және аса қауіпті жануарлар тобына күтім жасау бойынша жұмысшының құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Жануарларды күту бойынша жұмыстың сапасы мен нәтижесіне жауапкершілік	Жануарларды күту бойынша әрекеттерді орындау әдістерін таңдау біліктілігі	Жануарларға жем дайындауда белгіленген нәтижелерге жету және стандартты міндеттерді орындау қабілеттілігі. Биология негіздері жөніндегі білім
1-2)	Жануарлардың тамақтану тәртібін қамтамасыз ету бойынша дербес біліктерді қолдана отырып практикалық міндеттерді орындау кезіндегі жауапкершілік. Жануарларға күтім жасау	Жас малды қолдан тамақтандыру бойынша шешімдерді дербес қабылдау дағдылары	Үй-жайдағы белгіленген температура мен ауа режимін қамтамасыз ету кезінде практикалық міндеттерді орындау біліктілігі. Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары

6-кесте. СБШ біліктіліктің 3- деңгейлі Жануар күтімі, соның ішінде кез келген қиын және аса қауіпті жануарлар тобына күтім жасау бойынша жұмысшының құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
2-1)	Белгіленген міндеттер аясында жұмыс сапасы мен нәтижесіне жауапкершілік	Жұмыс жағдайының белгіленген нұсқаулығы бойынша іс-әрекет жасау тәсілдерін таңдау дағдысы	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары. Торлы орындар, қапастар мен қашалардың құрылымы
2-2)	Өзінің және басқалардың денсаулығы мен қауіпсіздігіне жауап беру	Қауіпсіздік техникасы мен денсаулықты сақтау талаптары, нормалары мен қағидаларын қолданудағы біліктілігі; стандартты практикалық міндеттерді орындау	Қауіпсіздік техникасы бойынша қағидалар, мерзімді қызмет көрсету және күтім жасау қағидалары мен әдістері

7-кесте. СБШ біліктіліктің 4- деңгейлі Жануар күтімі, соның ішінде кез келген қиын және аса қауіпті жануарлар тобына күтім жасау бойынша

## жұмысшының құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
2-1)	Белгіленген міндеттер аясында жұмыс сапасы мен нәтижесіне жауапкершілік	Жұмыс жағдайының белгіленген нұсқаулығы бойынша іс-әрекет жасау тәсілдерін таңдау дағдысы	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары. Торлы орындар, қапастар мен кашалардың құрылымы
2-2)	Өзінің және басқалардың денсаулығы мен қауіпсіздігіне жауап беру	Қауіпсіздік техникасы мен денсаулықты сақтау талаптары, нормалары мен қағидаларын колданудағы біліктілігі; стандартты практикалық міндеттерді орындау	Қауіпсіздік техникасы бойынша қағидалар, мерзімді қызмет көрсету және күтім жасау қағидалары мен әдістері

Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі  
кәсіби стандартының  
3-қосымшасы

### 1-кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

Қазақстан Республикасы мемлекеттік кәсіптер жіктеуіші (МКЖ)	
Базалық топ	6121 Жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманы
Қазақстан Республикасы жұмысшылар кәсіптері мен жұмыстарының бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтағышы (БТБА)	
Шығарылым, БТБА тарауы	64-шығарылым, тарау: Мал шаруашылығындағы жұмысшылардың жұмыстары мен кәсіптері
БТБА бойынша кәсібі	Жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманы
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
3	3-5
4	6

### 2-кесте. Жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманының еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорын, ұйым)	Мал шаруашылық, шошқа өсіретін фермалар және кешендер, құс фабрикалары, тұқымдық және сүт фермалары	
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайлары	Шаң, аллергия, ауыр көтеру	
Жұмысқа жіберудің ерекше шарттары	Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес	
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім беру және оқыту деңгейі	Қажетті еңбек тәжірибесі
3	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында жалпы орта білімі немесе техникалық және кәсіби білімі болған жағдайда практикалық тәжірибе және/немесе кәсіби дайындық (бір жылға дейін кәсіби дайындықты ұйымдастыру базасындағы курстар немесе кәсіпорында оқыту)	Талап етілмейді

4	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында техникалық және кәсіби білім және жоғары деңгейлі техникалық және кәсіби білім бар болған жағдайда практикалық тәжірибе (қосымша кәсіби дайындық немесе орта білімнен кейінгі білім)	3 деңгейде жұмыс тәжірибесі 3 жылдан кем емес
---	---	---

**3-кесте. Жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманы орындайтын, еңбек функцияларын анықтайтын, КС бірліктерінің тізбесі**

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Жемдердің қажетті мөлшерін анықтау. Жем дайындау және оны тарату, малды суару. Торлы орындарды, қапастарды, қашаларды тазалау, жануарларды өсіру үшін тұратын жайлардағы температура, ылғалдылық және жарықты қамтамасыз ету
2	Жануарларды санитарлық дауалау және жайларды залалсыздандыру. Тұқымға жануарларды тандауға, жұптарды саралауға және іріктеуге қатысу. Жас малды қолдан тамақтандыру және оларды күту. Жануарларды үйрету, уды жинау орнына жыландарды жеткізу және герпетологке у жинауда көмек көрсету. Жануарларды сою және етті жаңалау. Жануарларды немесе олардан жасалған өнімдерді тасымалдауға әзірлеу. Жануарларды немесе олардан жасалған өнімдерді өткізу мекемелеріне, цирктерге, зообактарға және басқа да мекемелерге жеткізу немесе сату

**4-кесте. Жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманы орындайтын КС бірліктерінің сипаттамасы**

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек заттары	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Шөп, жем, су, ақуызды концентраттар (кебек және күнжара)	Халат, резеңке қолғап, арнайы аяқ киім, трактор, температура өлшейтін аспап, сыпырғы, шелек	1-1) Жемдердің қажетті мөлшерін анықтау және оны тарату. Жемді дайындау. Жануарлардың тамақтану тәртібін қамтамасыз ету. Жануарларға күтім жасау
2	Торлы орындар, қапастар, қашалар	Кетпен, тырна, қолғаптар, минералды тыңайтқыштар, залалсыздандыру құралдары	1-2) Торлы орындарды, қашаны, қапасты тазалау. Жануарларды ұстауға арналған жайлардағы температура, ылғалдылық және жарықты қамтамасыз ету
	Жануарлар	Ағаш қол арба, арба, емізгегі бар бөтелке	1-3) Жануарларды санитарлық дауалау және жайларды залалсыздандыру. Тұқымға жануарларды тандауға, жұптарды саралауға және іріктеуге қатысу. Жас малды қолдан тамақтандыру және оларды күту. Жануарларды үйрету

**5-кесте. СБШ біліктіліктің 3-деңгейлі жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманының құзыретіне қойылатын талаптар**

--	--	--	--



Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Жануарлардың тамақтануын қамтамасыз ету бойынша нәтижелерге жету түсінігі мен жауапкершілігі	Жануарларды күту бойынша іс-әрекетті таңдау біліктілігі	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары. Биология негіздері
1-2)	Командада жұмыс істеу оң бейімділік. Жануарларды асырау бойынша нәтижелерге жету түсінігі мен жауапкершілігі	Ережелерді, нормаларды, қауіпсіздік техникасы және денсаулық сақтау талаптарын қолдану дағдысы	Қауіпсіздік техникасы, мерзімді қызмет көрсету және күтім жасау әдістері

**6-кесте. СБШ біліктіліктің 4-деңгейлі жұмыс жануарының күтімін қамтамасыз ететін мал маманының құзыретіне қойылатын талаптар**

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Жануарлардың тамақтануын қамтамасыз ету бойынша нәтижелерге жету түсінігі мен жауапкершілігі	Жануарларды күту бойынша іс-әрекетті таңдау біліктілігі	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары. Биология негіздері
1-2)	Командада жұмыс істеу оң бейімділік. Жануарларды асырау бойынша нәтижелерге жету түсінігі мен жауапкершілігі	Ережелерді, нормаларды, қауіпсіздік техникасы және денсаулық сақтау талаптарын қолдану дағдысы	Қауіпсіздік техникасы, мерзімді қызмет көрсету және күтім жасау әдістері
1-3)	Олардың іс-әрекет нәтижесі үшін жауапкершілікті өзіне ала отырып басқа жұмысшылардың жұмысына жетекшілік ету	Өздігінен жоспарлау, жұмысты орындау және жұмыс процестерін бағалауда практикалық және танымдық дағдыларды кеңінен қолданады	Кәсіби міндеттерді қою және шешудің әдіс-тәсілдемелерін, принциптері мен тәсілдерін біледі

Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі кәсіби стандартының 4-қосымшасы

**1-кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы**

Қазақстан Республикасы мемлекеттік кәсіптер жіктеуіші (МКЖ)	
Базалық топ	6121 Жануарларды алып жүру бойынша жолсерік
Қазақстан Республикасы жұмысшылар кәсіптері мен жұмыстарының бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтағышы (БТБА)	
Шығарылым, БТБА тарауы	64-шығарылым, тарау: Мал шаруашылығындағы жұмыстар мен кәсіптер
БТБА бойынша кәсібі	Жануарларды алып жүру бойынша жолсерік
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
3	3-4

**2-кесте. Жануарларды алып жүру бойынша жолсеріктің еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар**

Кәсібі бойынша мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорын, ұйым)	Мал шаруашылық, шошқа өсіретін фермалар және
--	--

		кешендер, құс фабрикалары, тұқымдық және сүт фермалары
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайлары		Шаң, аллергия, ауыр көтеру
Жұмысқа жіберудің ерекше шарттары		Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім беру және оқыту деңгейі	Қажетті еңбек тәжірибесі
3	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында жалпы орта білімі немесе техникалық және кәсіби білімі болған жағдайда практикалық тәжірибе және/немесе кәсіби дайындық (бір жылға дейін кәсіби дайындықты ұйымдастыру базасындағы курстар немесе кәсіпорында оқыту)	Талап етілмейді

### 3-кесте. Жануарларды алып жүру бойынша жолсерік орындайтын, еңбек функцияларын анықтайтын, КС бірліктерінің тізбесі

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Жануарлар және құстарды автокөліктер арқылы, теміржол және теңіз көліктері арқылы тасымалдау кезінде жөнелту және бару пунктерінде, жол бойында алып жүру, күту және қорғау, малды базада қабылдау және қабылдау пунктеріне тасымалдау. Жөнелту пунктерінде жануарларды, құстарды, құрал-жабдықтарды, жемдерді жеткізу және тиеу, қабылдау пунктерінде түсіру. Тасымалдау құралдарында жануарлар мен құстарға арналған жайлардың тазалығын сақтау және жабдықтау
2	Жануарларды дайындау және сою пунктеріне жеткізу, тамақтандыру, суару, құстар мен жануарлардың дәретін бакылау, малды сұрыптау, мал дәрігерлік өңдеу, салмағын өлшеуге қатысу
3	Жарақат алған жануар немесе құсқа алғашқы көмек көрсету, қажетті құжаттарды рәсімдеу және тапсыру-қабылдау актінің негізінде жануарлар мен құсты тапсыру

### 4-кесте. Жануарларды алып жүру бойынша жолсерік орындайтын КС бірліктерінің сипаттамасы

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек заттары	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Жануарлар, құс	Халат, резеңке қолғап, арнайы аяқ киім, шелек, автокөлік, теңіз көлігі, теміржол көлігі	1-1) Жануарлар және құстарды автокөліктер арқылы, теміржол және теңіз көліктері арқылы тасымалдау кезінде жөнелту және бару пунктерінде, жол бойында алып жүреді, күтеді және қорғайды
2	Жануарлар, құс	Құрал, жем, су, ыдыс, тиеу көлігі	2-1) Жөнелту пунктерінде жануарларды, құстарды, құрал-жабдықтарды, жемдерді жеткізеді және тиейді, қабылдау пунктерінде түсіреді. Жануарлар мен құстарға жем, су береді, дәретін бакылайды, жөнелту жолында малды бағады
		Таразы, дәрі-дәрмек, препараттар,	3-1) Малды сұрыптау, мал дәрігерлік өңдеу, салмағын өлшеуге қатысады. Жарақат алған жануар немесе

3	Жануарлар, құс	қолғаптар, құжаттама	құсқа алғашқы көмек көрсетеді. Қажетті құжаттарды рәсімдейді
---	----------------	----------------------	--

### 5-кесте. СБШ біліктіліктің 3-деңгейлі жануарларды алып жүру бойынша жолсерік құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Жануарларды алып жүру, қызмет көрсету және қорғау кезінде қажетті ресурстарды анықтау және бағалау бойынша функционалдық міндеттер аясындағы жауапкершілік	Жануарларға жем, су беру кезінде практикалық міндеттерді орындау дағдысы	Мал шаруашылығындағы қарапайым құралдар, жабдық, жұмыс тәртібі жөніндегі білімі. Алып жүретін жануарларды тиеу, қызмет көрсету және орналастыру аясындағы білім
2-1)	Жануарлар мен құстарды тиеу және тасымалдау, оларға көмек көрсету бойынша белгіленген міндеттер аясындағы жұмыс сапасы мен нәтижесіне жауапкершілік	Жарақат алған жануар немесе құсқа алғашқы көмек көрсету бойынша іс-әрекетті таңдау дағдысы	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары

Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі кәсіби стандартының 5-қосымшасы

### 1-кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

Қазақстан Республикасы мемлекеттік кәсіптер жіктеуіші (МКЖ)	
Базалық топ	6121 Жем әзірлеуші
Қазақстан Республикасы жұмысшылар кәсіптері мен жұмыстарының бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтағышы (БТБА)	
Шығарылым, БТБА тарауы	64-шығарылым, тарау: Мал шаруашылығындағы жұмыстар мен кәсіптер
БТБА бойынша кәсібі	Жем әзірлеуші
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
1	1
2	2
3	3-4

### 2-кесте. Жем әзірлеушінің еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорын, ұйым)	Мал шаруашылық, шошқа өсіретін фермалар және кешендер, құс фабрикалары, тұқымдық және сүт фермалары
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайлары	Шаң, аллергия, ауыр көтеру
Жұмысқа жіберудің ерекше шарттары	Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес

СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім беру және оқыту деңгейі	Қажетті еңбек тәжірибесі
1	Практикалық тәжірибесі және/немесе жұмыс орнында қысқа мерзімді курстар (нұсқаулық) және/немесе негізгі орта, бірақ бастауыш білімнен төмен емес білімі бар болған жағдайда қысқа мерзімді курстар	Талап етілмейді
2	Негізгі орта білімнен төмен емес, жалпы орта білімі болған жағдайда практикалық тәжірибе және/немесе кәсіби дайындық (кәсіпорында білімді ұйымдастыру немесе оқыту базасындағы қысқа мерзімді курстар)	Талап етілмейді
3	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында жалпы орта білімі немесе техникалық және кәсіби білімі болған жағдайда практикалық тәжірибе және/немесе кәсіби дайындық (бір жылға дейін кәсіби дайындықты ұйымдастыру базасындағы курстар немесе кәсіпорында оқыту)	2 деңгейде тәжірибесі 1 жылдан кем емес

### 3-кесте. Жем әзірлеуші орындайтын, еңбек функцияларын анықтайтын, КС бірліктерінің тізбесі

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Арнайы рецепт бойынша жем дайындау. Жем мен тағам қалдықтарын жемді булау аспаптарында, қазан мен күбілерде булау, пісіру, гидротермиялық өңдеу. Электр немесе басқа жетегі бар машиналарда ірі, қоректі жемді, концентраттарды, мал текті жемді ұсақтау, ұнтақтау, кесу, тарту және шабу. Су қоймаларынан мал және өсімдік текті жемдерді дайындау. Үй-жайды, жабдықты, құралды, ыдысты залалсыздандыру. Жем қалдықтарын қабылдау және дайын өнімді фермаларға жеткізу. Жемді қабылдау және тұтыну бойынша есеп жүргізу. Көтермелі құрылғылары арқылы жемді дүңгілше, ор, траншея және қоқыс үйіндісінен алу
2	Жем массасын қазандықтарда араластыру, термиялық өңдеу. Қосымша өнімдерді, балықтарды, тағам қалдықтарын және т.б. термиялық өңдеу. Жем цехындағы көліктер және құрал-жабдыққа техникалық қызмет көрсету
3	Рационға сәйкес талап етілетін тағам қалдықтарын әзірлеу бойынша есеп жүргізу

### 4-кесте. Жем әзірлеуші орындайтын КС бірліктерінің сипаттамасы

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек заттары	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Шөп, жем, су, ақуызды концентраттар (кебек және күнжара)	Халат, резеңке қолғап, арнайы аяқ киім, трактор, автокөлік, сыпырғы, шелек	1-1) Арнайы рецепт бойынша жем дайындау, сонымен қатар ақуыз және тағы да басқа қоспалармен байытылған жем әзірлеу
2	Минералды тыңайтқыштар, залалсыздандыру құралдары, жем массасы, балықтар	Қаптар, қолғаптар, жем дайындау цехындағы машиналар және құрал-жабдық	2-1) Қазандағы жем массасын термиялық өңдеу, араластыру. Қосымша өнімдерді, балықтарды, тағам қалдықтарын және т.б. жуу. Жем цехындағы көліктер және құрал-жабдыққа техникалық қызмет көрсету

3	Сүт, су, бидай, сабан және шөп	Таразылар, дәрі-дәрімектер, препараттар	3-1) Рационға сәйкес талап етілетін тағам қалдықтарын әзірлеу бойынша есеп жүргізу
---	--------------------------------	---	--

5-кесте. СБШ біліктіліктің 1-деңгейлі жем әзірлеушінің құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Жем цехындағы көліктер және құрал-жабдыққа техникалық қызмет көрсету және арнайы рецепт бойынша жемдерді дайындау кезінде ережелер мен нормаларды, қарапайым қауіпсіздік шараларының сақталуына жеке жауапкершілік	Мал шаруашылығы қызметіндегі жұмыс жағдайының шарттарына сәйкес өз іс-әрекеттерін түзету біліктілігі	Өрт қауіпсіздігі қағидалары, қызмет көрсетілетін құрал-жабдықтың жұмыс істеу принциптері мен оны пайдалану қағидалары. Жемді дайындау қағидалары
2-1)	Термиялық өңдеу үдерісін жүргізу кезінде және жем цехындағы көліктер және құрал-жабдыққа техникалық қызмет көрсету кезінде өз денсаулығы үшін жеке жауапкершілік	Үй-жайды, жабдықты, құралды, ыдысты залалсыздандыру бойынша практикалық тапсырмаларды орындау дағдысы	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары

6-кесте. СБШ біліктіліктің 2-деңгейлі жем әзірлеушінің құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Жем цехындағы көліктер және құрал-жабдыққа техникалық қызмет көрсету және арнайы рецепт бойынша жемдерді дайындау кезінде ережелер мен нормаларды, қарапайым қауіпсіздік шараларының сақталуына жеке жауапкершілік	Мал шаруашылығы қызметіндегі жұмыс жағдайының шарттарына сәйкес өз іс-әрекеттерін түзету біліктілігі	Өрт қауіпсіздігі қағидалары, қызмет көрсетілетін құрал-жабдықтың жұмыс істеу принциптері мен оны пайдалану қағидалары. Жемді дайындау қағидалары
2-1)	Термиялық өңдеу үдерісін жүргізу кезінде және жем цехындағы көліктер және құрал-жабдыққа техникалық қызмет көрсету кезінде өз денсаулығы үшін жеке жауапкершілік	Үй-жайды, жабдықты, құралды, ыдысты залалсыздандыру бойынша практикалық тапсырмаларды орындау дағдысы	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары
3-1)	Өзін-өзі бақылау дағдыларын, қарапайым өндірістік жағдайларда өзін-өзі түзету әрекеттерін көрсете отырып күрделі емес практикалық міндеттерді орындау үшін негізгі практикалық және танымдық дағдыларды қолдана біледі	Өздігінен және (немесе) тікелей басшылық ету арқылы негізгі практикалық және танымдық дағдыларды қолдана отырып стандартты және біртекті практикалық міндеттерді шешу	Кәсіби дайындық процессінде және (немесе) өздігінен алынған білім

**7-кесте. СБШ біліктіліктің 3- деңгейлі жем әзірлеушінің құзыретіне қойылатын талаптар**

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Қол жетегі бар машинасымен, ұсақтау машинасымен немесе қолмен ірі, коректі жемді, концентраттарды, мал текті жемді ұсақтау, ұнтақтау, кесу, тарту және шабу саласындағы жұмыс нәтижесі мен сапасына жауапкершілік	Практикалық міндеттерді орындау және жануарларға жемді дайындау бойынша жұмысында белгіленген нәтижелерге жету дағдысы	Арнайы рецепт бойынша жемдерді дайындау саласындағы кәсіби дайындық үдерісінде алынған білім
2-1)	Дағдыларды дербес қолдана отырып, жемді алу және тұтыну есебін жүргізу кезінде практикалық тапсырмаларды орындау	Жем цехындағы көліктер және құрал-жабдыққа техникалық қызмет көрсету кезінде негізгі қарапайым міндеттерді қолдану дағдысы	Негізгі қарапайым құрал-жабдықтар, қазандарда жем массасын араластыру бойынша жұмыс тәртібі саласындағы білім, қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары
3-1)	Өздігінен алға қойған міндетті орындау тәсілдерін, еңбек заттары мен құралдарын, бағалау принциптерін, өлшеу әдістерін анықтайды	Қарапайым өндірістік жағдайларда өзін-өзі бағалау, өзін-өзі анықтау, өзін-өзі ұйымдастыру және түзету дағдыларын көрсетеді	Сапа бақылауын және құжаттаманы жүргізу процедурасын біледі

Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі кәсіби стандартының 6-қосымшасы

**1-кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы**

Қазақстан Республикасы мемлекеттік кәсіптер жіктеуші (МКЖ)	
Базалық топ	6129 Жануарларды күтуші
Қазақстан Республикасы жұмысшылар кәсіптері мен жұмыстарының бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтағышы (БТБА)	
Шығарылым, БТБА тарауы	29-шығарылым, 6-тарау: Дәру-дәрмендер, бактериялық және биологиялық препараттар, материалдар өндірісі
БТБА бойынша кәсібі	-
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
1	1
2	2
3	3-4

**2-кесте. Жануарларды күтушінің еңбек шарттары, білімі және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар**

--	--

Кәсібі бойынша мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорын, ұйым)		Мал шаруашылық, шошқа өсіретін фермалар және кешендер, құс фабрикалары, тұқымдық және сүт фермалары
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайлары		Шаң, аллергия, ауыр көтеру
Жұмысқа жіберудің ерекше шарттары		Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім беру және оқыту деңгейі	Қажетті еңбек тәжірибесі
1	Практикалық тәжірибесі және/немесе жұмыс орнында қысқа мерзімді курстар (нұсқаулық) және/немесе негізгі орта, бірақ бастауыш білімнен төмен емес білімі бар болған жағдайда қысқа мерзімді курстар	Талап етілмейді
2	Негізгі орта білімнен төмен емес, жалпы орта білімі болған жағдайда практикалық тәжірибе және/немесе кәсіби дайындық (кәсіпорында білімді ұйымдастыру немесе оқыту базасындағы қысқа мерзімді курстар)	Талап етілмейді
3	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында жалпы орта білімі немесе техникалық және кәсіби білімі болған жағдайда практикалық тәжірибе және/немесе кәсіби дайындық (бір жылға дейін кәсіби дайындықты ұйымдастыру базасындағы курстар немесе кәсіпорында оқыту)	2 деңгейде тәжірибесі 1 жылдан кем емес

### 3-кесте. Жануарларды күтуші орындайтын, еңбек функцияларын анықтайтын, КС бірліктерінің тізбесі

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Құйрықтан қан алу үшін оталық орынды дайындау (қылды қырку, жуу, құйрықты залалсыздандыру); қашаларды тазалау және виварийдің қызмет көрсетілетін секцияларын тазалау; белгіленген тамақтану тәртібіне сәйкес жануарларға жем беру; антибиотик және биосинтездің басқа да препараттарының, сарсу және басқалардың өндірісі үшін зерттелетін кіші жануарларға (қояндар, теңіз шошқалары, тышқандар) күтім жасау; қашаларды тазалау және виварийдің қызмет көрсетілетін секцияларын тазалау, иммунитеттендірілген жануарларға арналған белгіленген рацион бойынша жем дайындау, белгіленген тамақтану тәртібіне сәйкес жануарларға жем беру; жануарлардың жағдайын бақылау және күші бар нұсқаулықтардың талаптарына сәйкес ауру жануарларға көмек көрсету
2	Сарсу және эндокринді препараттардың өндірісінде донор және өндіруші болып табылатын ірі жануарларға күтім жасау және басқа: тазалау, қырку, душ астында жуу, таза ауаға шығару және үй-жайға қайта кіргізу; бекітілген рацион және тамақтану тәртібі бойынша өндіруші жануарлар мен донорларды тамақтандыру; олардың жағдайын бақылау және ауру жануарларға күтім көрсету үшін шараларды қолдану; ат қора, мал қораны және жануарлардың басқа да орналасқан орындарын тазалау, иммундауға қатысу, клиникалық жағдайларына бақылау жасау, сою, терісін алу, өндіруші қойлардың омыртқасы мен ми сауытын ұсақтау
	Емдеу-профилактикалық сарсу өндірістерінде өндіруші жануарларды (жылқылар немесе шошқалар) иммундау, олардың қанын алу және емдеу шараларына қатысу, құралдар, оталық станоктарды және үстелдерді жұмысқа дайындау; иммунитеттендірілген жануарларды оталық орындарға жеткізу және оларды операцияға дайындау, жануарлар нөмірлерінің жүктелме мен антигендері (

3	анатоксиндер, токсиндер) бар аппараттардың жазуларына сәйкестігін тексеру, жануарларды станокта бекіту және иммундау, қан алу және емдеу кезінде ұстап тұру; операция орнын дайындау және өңдеу, қан алудың зарарсыздығын қамтамасыз ету, өндіруші жануарлардың температурасын өлшеу, лаборант немесе мал дәрігері басшылығымен ерітінділер мен емдеу-профилактикалық құралдарын дайындау; өндіруші жануарларды оталық орындарынан мал қораға жеткізу, өндірушілердің жаппай қан алуына қатысу (бекітуді ұйымдастыру және қан алу кезінде ұстап тұру)
---	---

#### 4-кесте. Жануарларды күтуші орындайтын КС бірліктерінің сипаттамасы

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек заттары	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Шөп, жем, су, ақуызды қоспалар (кебек, күнжара)	Халат, резеңке қолғап, арнайы аяқ киім, жануарларды күтушінің құралдары	1-1) Иммундауға қатысады (жұқпалы ауруларды қабылдамаушылыққа екпе), жануарларды емдеу және қан алуға ат салысу
2	Минералды тыңайтқыштар, залалсыздандыру құралдары	Қолғаптар, құралдар, оталық станоктар және үстелдер	2-1) Қажетті ерітінділер мен емдеу-профилактикалық құралдарын, аспаптарды, оталық үстел және станоктарды әзірлейді
3	Су	Таразы, дәрі, препараттар	3-1) Ота алдындағы үрдістерді жүргізуге қатысады, жануарларды қансыздандыру және союды іске асырады, қажетті органдар мен ұлпаларды алады

#### 5-кесте. СБШ біліктіліктің 1-деңгейлі жануарларды күтушінің құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Қажетті органдар мен ұлпаларды алу кезінде ережелер мен нормаларды, қарапайым қауіпсіздік шараларының сақталуына жеке жауапкершілік	Лаборант немесе мал дәрігері басшылығымен ерітінділер мен емдеу-профилактикалық құралдарды дайындау бойынша жұмыс жағдайының шарттарына сәйкес іс-әрекетті түзету біліктілігі	Қажетті ерітінділер мен емдеу-профилактикалық құралдарды дайындау әдістері
2-1)	Жануарлардың денсаулығы үшін жауап беру, жануарларды күтушінің функционалдық міндеттерін орындау кезіндегі жауапкершілігі	Ат қорасы, мал қорасы мен қызмет көрсетілетін жануарлардың басқа да орналасу орындарын тазалау кезінде пайда болған проблемалар мен олардың себебін анықтау, қарапайым құрылымдық міндеттерді шешу үшін қажетті уақытты анықтау	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары

#### 6-кесте. СБШ біліктіліктің 2-деңгейлі жануарларды күтушінің құзыретіне қойылатын талаптар

--	--	--	--



Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Қажетті органдар мен ұлпаларды алу кезінде ережелер мен нормаларды, қарапайым қауіпсіздік шараларының сақталуына жеке жауапкершілік	Лаборант немесе мал дәрігері басшылығымен ерітінділер мен емдеу-профилактикалық құралдарды дайындау бойынша жұмыс жағдайының шарттарына сәйкес іс-әрекетті түзету біліктілігі	Қажетті ерітінділер мен емдеу-профилактикалық құралдарды дайындау әдістері
2-1)	Жануарлардың денсаулығы үшін жауап беру, жануарларды күтушінің функционалдық міндеттерін орындау кезіндегі жауапкершілігі	Ат қорасы, мал қорасы мен қызмет көрсетілетін жануарлардың басқа да орналасу орындарын тазалау кезінде пайда болған проблемалар мен олардың себебін анықтау, қарапайым құрылымдық міндеттерді шешу үшін қажетті уақытты анықтау	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары
3-1)	Белгілі міндеттерді орындау кезінде өз денсаулығы мен қауіпсіздігі және басқа адамдардың денсаулығы мен қауіпсіздігіне жауап береді, сондай-ақ қоршаған ортаны қорғауға жауапкершілік алады	Өзін-өзі бақылау дағдыларын, қарапайым өндірістік жағдайларда өзін-өзі түзету әрекеттерін көрсете отырып күрделі емес практикалық міндеттерді орындау үшін негізгі практикалық және танымдық дағдыларды қолдана біледі	Негізгі және қарапайым аспаптарды, құрал-жабдықтарды, жұмыс процестерінің процедураларын білу

### 7-кесте. СБШ біліктіліктің 3-деңгейлі жануарларды күтушінің құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Жануарлардың қанын алу және емдеу бойынша белгіленген міндеттер аясындағы жұмыс сапасы мен нәтижесіне жауапкершілік	Қажетті органдар мен ұлпаларды алу кезінде қарапайым міндеттерді орындау үшін танымдық дағдыларды қолдану біліктілігі	Негізгі құралдар мен жабдықтың құрылымы
2-1)	Командада жұмыс істеу оң бейімділік. Құзыреттілік	Отауды жүргізу бойынша жағдайларды іс-әрекетті дербес түзету, дербес бақылау дағдыларын көрсету	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары
3-1)	Жұмыс процесін жоспарлауды қамтитын атқарушылық қызметті түсіну	Бекітілген жұмыс тобының күтіміне қойылатын санитарлық-гигиеналық және ветеринарлық талаптардың негіздері	Еңбек әрекеті өнімдерімен және өзге де материалдармен жұмыс істеу қағидалары мен ережелерін білу

Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі кәсіби стандартының 7-қосымшасы

### 1-кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

Қазақстан Республикасы мемлекеттік кәсіптер жіктеуіші (МКЖ)	
Базалық топ	9332 Делбеші

Қазақстан Республикасы жұмысшылар кәсіптері мен жұмыстарының бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтағышы (БТБА)	
Шығарылым, БТБА тарауы	1-шығарылым, тарау: Экономиканың барлық салаларына ортақ жұмысшылардың кәсіптері
БТБА бойынша кәсібі	Делбеші
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
1	1

## 2-кесте. Делбешінің еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорын, ұйым)		Мал шаруашылық фермалар
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайлары		Шаң, аллергия, ауыр көтеру
Жұмысқа жіберудің ерекше шарттары		Қ а з а қ с т а н Республикасының заңнамасына сәйкес
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім беру және оқыту деңгейі	Қажетті еңбек тәжірибесі
1	Практикалық тәжірибе және/немесе жұмыс орнында қысқа мерзімді оқу (нұсқаулық) және/немесе бастауыш білімнен төмен емес негізгі орта білімі болған жағдайда қысқа мерзімді курстар	Талап етілмейді

## 3-кесте. Делбеші орындайтын, еңбек функцияларын анықтайтын, КС бірліктерінің тізбесі

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Адам тасымалы үшін жеңіл арбаға жегілген атты жолда басқару
2	Жылқыларды жегу және доғару
3	Жеңіл арба және ат әбзелдерін тазалықта және дұрыстықта ұстау: тазалау, жуу, майлау, кіші жөндеу жұмыстары

## 4-кесте. Делбеші орындайтын КС бірліктерінің сипаттамасы

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек заттары	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Арба	Жем, су	1-1) Адам тасымалы үшін жеңіл арбаға жегілген атты жолда басқару
2	Жылқының арбасы	Тазалау, жуу	2-1) Жылқыларды жегу және доғару
3	Арба	Майлау материалы, кіші жөндеу жұмыстары	3-1) Жеңіл арба және ат әбзелдерін тазалықта және дұрыстықта ұстау: тазалау, жуу, майлау, кіші жөндеу жұмыстары

## 5-кесте. СБШ біліктіліктің 1- деңгейлі делбеші құзыретіне

## қойылатын талаптар

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Командада жұмыс істеу оң бейімділік	Жылқыларды жегу және доғару кезінде қарапайым дағдыларды орындау дағдысы	Қауіпсіздік техникасы мен денсаулықты қорғаудың қағидалары, нормалары мен талаптары
2-1)	Ойлау дербестігі. Жеңіл арба және ат әбзелдеріне кіші жөндеу жасау қажеттілігін түсәну және ол үшін жауапкершілік	Шешімді дербес қабылдау, жолда жануарларды басқару дағдысы	Қызмет етілетін арбаның қарапайым құралдары жөніндегі білім

Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі  
кәсіби стандартының  
8-қосымшасы

### 1-кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

Қазақстан Республикасы мемлекеттік кәсіптер жіктеуіші (МКЖ)	
Базалық топ	6121 Шопан
Қазақстан Республикасы жұмысшылар кәсіптері мен жұмыстарының бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтағышы (БТБА)	
Шығарылым, БТБА тарауы	64-шығарылым, тарау: Мал шаруашылығындағы жұмыстар мен кәсіптер
БТБА бойынша кәсібі	Шопан
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
3	3-5
4	6

### 2-кесте. Шопанның еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорын, ұйым)		Мал шаруашылық фермалар, жайылымдар, кәсіпорындар, фермерлік мекемелер
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайлары		Жоқ
Жұмысқа жіберудің ерекше шарттары		Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім беру және оқыту деңгейі	Қажетті еңбек тәжірибесі
3	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында жалпы орта білімі немесе техникалық және кәсіби білімі болған жағдайда практикалық тәжірибе және/немесе кәсіби дайындық (бір жылға дейін кәсіби дайындықты ұйымдастыру базасындағы курстар немесе кәсіпорында оқыту )	Талап етілмейді
4	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында техникалық және кәсіби білім және жоғары деңгейлі техникалық және кәсіби білім бар болған жағдайда практикалық тәжірибе (қосымша кәсіби дайындық немесе орта білімнен кейінгі білім)	3 деңгейде жұмыс тәжірибесі 3 жылдан кем емес

3-кесте. Шопан орындайтын, еңбек функцияларын анықтайтын, КС бірліктерінің тізбесі

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Қой және ешкі бастарын күту бойыша қосымша жұмыстар. Қой және ешкі ұрғашыларын жайылымнан туу бөлімшесіне жеткізу. Жемді жеткізу. Азықтандыру, суару және туу бөлімшесіндегі жас малдарды күту бойынша жұмыстар жүргізу барысында көмек көрсету
2	Ешкі мен қойды қырқуға және сұрыптауға беру, оларды қырқығаннан кейін залалсыздандыру ерітіндісінде шомылдыру. Жайларды тазалау және залалсыздандыру
3	Жануарлар ауруларының алдын алу шараларын жүргізуге ат салысу. Қораны тезектен тазарту. Мал басын бақылау, төлдеуді қабылдау және кезекшілік кезінде басқа да жұмыстарды атқару. Тезекті қолмен ойып алу

4-кесте. Шопан орындайтын КС бірліктерінің сипаттамасы

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек заттары	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Жануарлар	Жем, су, қамшы, шыбыртқы, қамшы, халат, етіктер, аспалы қалтасы бар гайтан-белбеу	1-1) Қой және ешкі бастарын күту бойыша қосымша жұмыстар. Қой және ешкі ұрғашыларын жайылымнан туу бөлімшесіне жеткізу. Азықтандыру, суару және туу бөлімшесіндегі жас малдарды күту бойынша жұмыстар жүргізу барысында көмек көрсету
2	Жануарлар	Залалсыздандыру ерітінділер, қырқу қайшысы, тезек, арба, өзі аударғыш, шелек, су, сыпырғы, шаңсорғыш, жануарларды тасымалдауға арналған машиналар	2-1) Ешкі мен қойды қырқуға және сұрыптауға беру, оларды қырқығаннан кейін залалсыздандыру ерітіндісінде шомылдыру. Жайларды тазалау және залалсыздандыру
3	Жануарлар	Халат, қырқу қайшысы, қолғаптар, дүрбі, етіктер	3-1) Жануарлар ауруларының алдын алу шараларын жүргізуге ат салысу

5-кесте. СБШ біліктіліктің 3-деңгейлі шопан құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Құстарды торға салу, тордан шығару және жемдеуге жеткізу бойынша жұмыстың сапасы мен нәтижесіне жауапкершілік	Жануарларға жем дайындау кезінде белгіленген нәтижелерге жету және стандартты міндеттерді орындау біліктілігі	Зоогигиена мен мал дәрігерлігі, қойларды қырқуға жеткізу техникасы, қойдың сапасын бағалау жөніндегі қарапайым мәліметтер
	Жемдеуден кейін құстың жағдайын бақылау, құстарды уақытылы союға жеткізу кезінде дербес дағдыларды	Үй-жайда белгіленген температура мен ауа режимін қамтамасыз ету	

2-1)	қолдана отырып практикалық міндеттерді орындау үшін жауапкершілік	бойынша практикалық міндеттерді орындау біліктілігі	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары
------	---	---	---

**6-кесте. СБШ біліктіліктің 4-деңгейлі шопан құзыретіне қойылатын талаптар**

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Белгілі бір міндеттер аясындағы жұмыс сапасы мен нәтижесіне жауапкершілік	Жұмыс жағдайының берілген нұсқаулығы бойынша іс-әрекеттер әдістерін таңдау дағдысы	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары
2-1)	Өзінің және басқалардың денсаулығы мен қауіпсіздігі үшін жауапкершілік	Ережелерді, нормаларды, қауіпсіздік техникасы және денсаулық сақтау талаптарын қолдану дағдысы; стандартты практикалық міндеттерді орындау дағдысы	Қауіпсіздік техникасы бойынша қағидалар, мерзімді қызмет көрсету және күтім жасау қағидалары мен әдістері
3-1)	Олардың іс-әрекет нәтижесі үшін жауапкершілікті өзіне ала отырып басқа жұмысшылардың жұмысына жетекшілік ету	Жануарлардың өнімділігін және олардың сақталуын қамтамасыз ету мақсатында қызмет көрсетілетін мал басына күтімді жақсарту азықтандыру бойынша іс-шараларды орындау	Ветеринария және зоогигиена негіздері. Жем азық негіздері және олардың азықтық құндылығы

Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі кәсіби стандартының 9-қосымшасы

**1-кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы**

Қазақстан Республикасы мемлекеттік кәсіптер жіктеуіші (МКЖ)	
Базалық топ	6121 Жылқышы
Қазақстан Республикасы жұмысшылар кәсіптері мен жұмыстарының бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтағышы (БТБА)	
Шығарылым, БТБА тарауы	64-шығарылым, тарау: Мал шаруашылығындағы жұмыстар мен кәсіптер
БТБА бойынша кәсібі	Жылқышы
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
3	3-5
4	6

**2-кесте. Жылқышының еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар**

Кәсібі бойынша мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорын, ұйым)	Торлы орындар, қапастар, кашалар
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайлары	Жоқ
Жұмысқа жіберудің ерекше шарттары	Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес

СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім беру және оқыту деңгейі	Қажетті еңбек тәжірибесі
3	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында жалпы орта білімі немесе техникалық және кәсіби білімі болған жағдайда практикалық тәжірибе және/немесе кәсіби дайындық (бір жылға дейін кәсіби дайындықты ұйымдастыру базасындағы курстар немесе кәсіпорында оқыту )	Талап етілмейді
4	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында техникалық және кәсіби білім және жоғары деңгейлі техникалық және кәсіби білім бар болған жағдайда практикалық тәжірибе (қосымша кәсіби дайындық немесе орта білімнен кейінгі білім)	3 деңгейде жұмыс тәжірибесі 3 жылдан кем емес

### 3-кесте. Жылқышы орындайтын, еңбек функцияларын анықтайтын, КС бірліктерінің тізбесі

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Жылқылар, қашырлар, өгіздер және басқа да жегін малдарын күту. Ат қораларды тазалау және залалсыздандыру. Малды жемдеу, суару және тазалау, олардың мал дәрігерлік тексеруі мен емдеуіне қатысу
2	Ауру туындаған жағдайда бірінші көмек көрсету және мал дәрігерінің көрсетуі бойынша жануарлар жемдерінің рационын құрау. Жем дайындау және азықтандыру мен суарудың кестесін белгілеу. Жануарларды шығуға даярлау, жегу және ағыту. Кіші жөндеу жұмыстары және ат әбзелдерін реттеу. Жегілетін жануарларды арбақештер мен шабандоздарға жұмыс алдында өткізу және жұмыстан кейін қабылдау
3	Жемшөпті қабылдау, беру және есептеу. Жегілетін малды көктем және жаз мезгілдерінде жаю. Жегілетін мал жұмыстарының есебін жүргізу

### 4-кесте. Жылқышы орындайтын КС бірліктерінің сипаттамасы

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек заттары	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Жануарлар	Жем, су, күрек, шөп, арнайы киім, арнайы аяқ киім	1-1) Жылқылар, қашырлар, өгіздер және басқа да жегін малдарын күту. Ат қораларды тазалау және залалсыздандыру. Малды жемдеу, суару және тазалау. Жануарларды шығуға даярлау, жегу және ағыту. Кіші жөндеу жұмыстары және ат әбзелдерін реттеу
2	Жануарлар	Ағаш арба, болат арба, жүк таситын арба, күрек, шелек, сыпырғы, қызуды өлшеуіш	2-1) Жем дайындау және азықтандыру мен суарудың кестесін белгілеу. Жануарлардың мал дәрігерлік тексеруі мен емдеуіне қатысу. Ауру туындаған жағдайда бірінші көмек көрсету және мал дәрігерінің көрсетуі бойынша жануарлар жемдерінің рационын құрау
3	Жануарлар	Ағаш арба, болат арба, жүк таситын арба, үй-жай, қолғаптар, былғары	3-1) Торлы орындар, қапастар, қашаларды тазалау. Жануарлар тұратын орындардағы температураны,

	және резеңке аяқ киім	ылғалдылықты және жарықтандыруды қалыпты жағдайда сақтап тұру
--	-----------------------	---

**5-кесте. СБШ біліктіліктің 3-деңгейлі жылқышы құзыретіне қойылатын талаптар**

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Жем цехындағы көліктер және құрал-жабдыққа техникалық қызмет көрсету кезінде ережелер мен нормаларды, қарапайым қауіпсіздік шараларының сақталуына жеке жауапкершілік	Мал шаруашылығы қызметінде алғашқы көмек көрсетуде өз іс-әрекеттерін түзету біліктілігі	Өрт қауіпсіздігі қағидалары, қызмет көрсетілетін құрал-жабдықты пайдалану қағидалары
2-1)	Жануарлар денсаулығына жеке жауапкершілік	Үй - жайды, құрал-жабдықты залалсыздандыру бойынша практикалық міндеттерді орындау дағдысы	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары

**6-кесте. СБШ біліктіліктің 4-деңгейлі жылқышы құзыретіне қойылатын талаптар**

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Ауру туындаған жағдайда бірінші көмек көрсету және мал дәрігерінің көрсетуі бойынша жануарлар жемдерінің рационын құрау саласындағы жұмыс сапасы мен нәтижесіне жауапкершілік	Жегілетін жұмыстардың есебін жүргізу және белгіленген нәтижелерге жету, стандартты практикалық міндеттерді орындау біліктілігі	Жегілетін жануарларға күтім жасау бойынша кәсіби дайындық үдерісінде алынған білім
2-1)	Дағдыларды қолдана отырып практикалық міндеттерді орындау, жануарлардың мал дәрігерлік тексеруі мен емдеуіне дербес қатысу	Жем цехындағы көліктер және құрал-жабдыққа техникалық қызмет көрсету кезінде негізгі міндеттерді орындау біліктілігі	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары

Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі кәсіби стандартының 10-қосымшасы

**1-кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы**

Қазақстан Республикасы мемлекеттік кәсіптер жіктеуіші (МКЖ)	
Базалық топ	6130 Шабандоз (атшабар)
ҚР жұмысшылар кәсіптері мен жұмыстарының бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтағышы (БТБА)	
Шығарылым, БТБА тарауы	64-шығарылым, тарау: Мал шаруашылығындағы жұмыстар мен кәсіптер
БТБА бойынша кәсібі	Шабандоз
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
3	5
4	6

## 2-кесте. Шабандоздың еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорын, ұйым)		Торлы орындар, қапастар, қашалар
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайлары		Шаң, аллергия, ауыр көтеру, қоймалардың нашар жарықтандырылуы
Жұмысқа жіберудің ерекше шарттары		Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім беру және оқыту деңгейі	Қажетті еңбек тәжірибесі
3	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында жалпы орта білімі немесе техникалық және кәсіби білімі болған жағдайда практикалық тәжірибе және/немесе кәсіби дайындық (бір жылға дейін кәсіби дайындықты ұйымдастыру базасындағы курстар немесе кәсіпорында оқыту)	Талап етілмейді
4	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында техникалық және кәсіби білім және жоғары деңгейлі техникалық және кәсіби білім бар болған жағдайда практикалық тәжірибе (қосымша кәсіби дайындық немесе орта білімнен кейінгі білім)	3 деңгейде жұмыс тәжірибесі 3 жылдан кем емес

## 3-кесте. Шабандоз орындайтын, еңбек функцияларын анықтайтын, КС бірліктерінің тізбесі

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Арбаға жегілген жылқыларды жүргізу және жоғары білікті шабандоздың басшылығымен жылқыларды машықтандыру Жылқыларды күту, азықтандыру және суару бойынша жылқышылардың жұмысын қадағалау
2	Жаттықтырушылық арба мен ат әбзелдерін жұмысқа жарамды қалпында сақтау. Қоймадан ат әбзелдері, жемшөп, төсемелерді алу және оларды жылқышыларға беру
3	Машықтау бөлімшесі жұмысының табелін, жемшөп тізімдемесін жүргізу. Қоймадан дәрі-дәрімектер алу және сақтау, оларды мал дәрігерінің нұсқауы бойынша қолдану

## 4-кесте. Шабандоз орындайтын КС бірліктерінің сипаттамасы

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек заттары	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Жылқылар	Жем, су, күрек, арнайы киім, арнайы аяқ киім	1-1) Жылқыларды азықтандыру, күту және баптау бойынша мал дәрігерлік-зоотехникалық ережелердің сақталуын қамтамасыз етеді. Олардың денсаулығы мен күйлілі болуын бақылайды



2	Жылқылар	Жем қоймалары, төсемелер, күрек, сыпырғы, шелек, қолғап, қызу өлшеуіш	2-1) Жылқыларды сайыстарға, байқауларға даярлау және әкелу. Жылқыларды даярлап, аукционда көрсетеді
3	Жылқылар	Шаруашылық құрал, былғары және резеңке аяқ киім	3-1) Жылқылардың есеп жұмыстарын жүргізеді. Жылқыларды шығару немесе мал дәрігерлік өңдеу, сұрыптау, сату кезінде бағалау және т.б жұмыстарын ұйымдастырады

### 5-кесте. СБШ біліктіліктің 3-деңгейлі шабандоз құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Жылқыларды азықтандыру, күту және баптау бойынша белгілі бір міндеттер аясындағы жұмыстар нәтижесі мен сапасына жауапкершілік	Жылқылардың жұмысын есептеу бойынша іс-әрекеттер әдістерін таңдау біліктілігі	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары. Мал дәрігерлік және зоотехника негіздері және қағидалары
2-1)	Өзінің және басқалардың денсаулығы мен қауіпсіздігі үшін жауапкершілік	Зоотехникалық қағидалар, нормалар мен қауіпсіздік техникасының талаптарына қолдану дағдысы	Жылқыларды күту, мерзімді қызмет көрсету әдістері мен қағидалары

### 6-кесте. СБШ біліктіліктің 4-деңгейлі шабандоз құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Жылқыларды азықтандыру, күту және баптау бойынша белгілі бір міндеттер аясындағы жұмыстар нәтижесі мен сапасына жауапкершілік	Жылқылардың жұмысын есептеу бойынша іс-әрекеттер әдістерін таңдау біліктілігі	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары. Мал дәрігерлік және зоотехника негіздері және қағидалары
2-1)	Өзінің және басқалардың денсаулығы мен қауіпсіздігі үшін жауапкершілік	Зоотехникалық қағидалар, нормалар мен қауіпсіздік техникасының талаптарына қолдану дағдысы	Жылқыларды күту, мерзімді қызмет көрсету әдістері мен қағидалары
3-1)	Олардың іс-әрекет нәтижесі үшін жауапкершілікті өзіне ала отырып басқа жұмысшылардың жұмысына жетекшілік ету	Олардың жасына байланысты жылқыларды жаттықтырудың негізгі әдістері	Олардың жасы мен атқаратын жұмысына байланысты жылқыларды азықтандыру қағидалары мен техникасы

Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі кәсіби стандартының 11-қосымшасы

### 1-кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

--

Қазақстан Республикасы мемлекеттік кәсіптер жіктеушісі (МКЖ)	
Базалық топ	6129 Бұғы өсіруші
Қазақстан Республикасы жұмысшылар кәсіптері мен жұмыстарының бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтағышы (БТБА)	
Шығарылым, БТБА тарауы	64-шығарылым, тарау: Мал шаруашылығындағы жұмыстар мен кәсіптер
БТБА бойынша кәсібі	Бұғы өсіруші
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
3	3-5

## 2-кесте. Бұғы өсірушінің еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорын, ұйым)		Мал шаруашылық фермалар, жайылымдар, кәсіпорындар, фермерлік мекемелер
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайлары		Жоқ
Жұмысқа жіберудің ерекше шарттары		Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім беру және оқыту деңгейі	Қажетті еңбек тәжірибесі
3	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында жалпы орта білімі немесе техникалық және кәсіби білімі болған жағдайда практикалық тәжірибе және/немесе кәсіби дайындық (бір жылға дейін кәсіби дайындықты ұйымдастыру базасындағы курстар немесе кәсіпорында оқыту)	Талап етілмейді

## 3-кесте. Бұғы өсіруші орындайтын, еңбек функцияларын анықтайтын, КС бірліктерінің тізбесі

Е н б е к функцияларының шифры	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Бұғы өсіру бригадасының мүшелеріне қызмет көрсету; тамақ дайындау; терілерді алу және тұтас етті мүшелер, отын мен мұзды дайындау; үй-жайды жинау, мобильді алмалы-салмалы жайды тасымалдауға дайындау; оны орнату және басқа да жұмыстар түрлері; бұғыларды бағу, жемдеу, суару және біліктілігі жоғары бұғы өсірушінің басшылығымен зоологиялық-мал дәрігерлік шараларды жүргізуге қатысу. Табыннан адасып қалған немесе саябақтан кетіп қалған жануарларды ұстау; бастаушы және жандап жегілген бұғыларды көсемде және тең астында жұмыс істеуге дайындау; бұғыларды айдайтын иттерді машықтандыру; табынды жыртқыш аңдардан қорғау; жыртқыш аңдарды ату; бұғыларды бағу, жемдеу, суару, оларды айдау, бұзаулау және бұғы мүйізін кесу
2	Зоологиялық-мал дәрігерлік іс-шараларға қатысу; жануарларды ұстау және сою; бұғыларды азықтандыру және қарқынды жемдеу; жайлау мезгілі мен нақты ауа-райы жағдайларын ескере отырып жайылымдарды таңдау; шағын, тасымалды радиостанциялардағы және мүдірмейтін автомашинада бұғыларға күтім жасаумен байланысты жұмысты орындау

## 4-кесте. Бұғы өсіруші орындайтын КС бірліктерінің сипаттамасы

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек заттары	Еңбек құралдары	Міндеттер
1	Бұғылар	Киім, отын, тамақ	1-1) Бұғы өсіру бригадасының мүшелеріне қызмет көрсету, тамақ дайындау, терілерді алу және тұтас етті мүшелеу
2	Бұғылар, иттер	Залалсыздандыру ерітінділері, арнайы киім	2-1) Табыннан адасып қалған немесе саябақтан кетіп қалған жануарларды ұстау. Бастаушы және жандап жегілген бұғыларды көсемде және тең астында жұмыс істеуге дайындау. Бұғыларды айдайтын иттерді машықтандыру

### 5-кесте. СБШ біліктіліктің 3-деңгейлі бұғы өсіруші құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Жануарлардың қанын алу және емдеу бойынша белгіленген міндеттер аясындағы жұмыс сапасы мен нәтижесіне жауапкершілік	Жануарларды ұстау кезінде стандартты практикалық міндеттерді орындау біліктілігі	Негізгі құрал-жабдықтар, тәртіб аясындағы білім
2-1)	Командада жұмыс істеу оң бейімділік. Құзыреттілік	Бұғыны айдау иттерін машықтандыру бойынша іс-әрекеттерді таңдау дағдысы	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары

Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі кәсіби стандартының 12-қосымшасы

### 1-кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

Қазақстан Республикасы мемлекеттік кәсіптер жіктеуіші (МКЖ)	
Базалық топ	6121 Шошқа өсіруші
Қазақстан Республикасы жұмысшылар кәсіптері мен жұмыстарының бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтағышы (БТБА)	
Шығарылым, БТБА тарауы	64-шығарылым, тарау: Мал шаруашылығындағы жұмыстар мен кәсіптер
БТБА бойынша кәсібі	Шошқа өсіруші
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
3	3-5
4	6

### 2-кесте. Шошқа өсірушінің еңбек шарттары, білімі және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорын, ұйым)	Мал шаруашылық фермалар, жайылымдар, кәсіпорындар, фермерлік мекемелер
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайлары	Жоқ
Жұмысқа жіберудің ерекше шарттары	Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес

СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім беру және оқыту деңгейі	Қажетті еңбек тәжірибесі
3	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында жалпы орта білімі немесе техникалық және кәсіби білімі болған жағдайда практикалық тәжірибе және/немесе кәсіби дайындық (бір жылға дейін кәсіби дайындықты ұйымдастыру базасындағы курстар немесе кәсіпорында оқыту )	Талап етілмейді
4	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында техникалық және кәсіби білім және жоғары деңгейлі техникалық және кәсіби білім бар болған жағдайда практикалық тәжірибе (қосымша кәсіби дайындық немесе орта білімнен кейінгі білім)	3 деңгейде жұмыс тәжірибесі 3 жылдан кем емес

### 3-кесте. Шошқа өсіруші орындайтын, еңбек функцияларын анықтайтын, КС бірліктерінің тізбесі

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Шошқа бастарын күту бойынша қосымша жұмыстар. Кезекшілік кезінде торайлауды қабылдау. Шошқа ұрғашысын және торайларды жемдеу. Ауру жануарларға алғашқы көмек көрсету және басқа да шошқаларды күту бойынша жұмыстарды іске асыру. Жануарларды қабылдау, өлшеу және айдау. Мал басының қауіпсіздігін бақылау. Буаз және бос мегезіндер, жас торайларды және жемдеудегі шошқаларды күту бойынша қол және жартылай механизацияланған жұмыстар. Жемдеу, суару, тезекті тазалау және жайды жинау
2	Төлдерді арттыру бойынша шараларды іске асыру. Шошқаларды құнарлы қоспалармен байытылған жеммен жедел түрде жемдеуді жүзеге асыру. Фермада мал ұстаудың зоогигиеналық нормаларын сақтау. Ұрғашылардың әуестігін анықтау

### 4-кесте. Шошқа өсіруші орындайтын КС бірліктерінің сипаттамасы

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек заттары	Еңбек құралдары	Міндеттер
1	Шошқалар, торайлар	Арнайы киім, дәрі қорабы, таразы, көлік	1-1) Шошқа бастарын күту бойынша қосымша жұмыстар. Кезекшілік кезінде торайлауды қабылдау. Шошқа ұрғашысын және торайларды азықтандыру. Ауру жануарларға алғашқы көмек көрсету және басқа да шошқаларды күту бойынша жұмыстарды іске асыру. Жануарларды қабылдау, өлшеу және айдау. Мал басының қауіпсіздігін бақылау
2	Шошқалар, шошқа ұрғашылары	Су, көң, шелек, сыпырғы	2-1) Буаз және бос мегезіндер, жас торайларды және жемдеудегі шошқаларды күту бойынша қол және жартылай механикаландырылған жұмыстар. Азықтандыру, суару, тезекті тазалау және жайды жинау. Төлдерді арттыру бойынша шараларды іске асыру. Шошқаларды құнарлы қоспалармен байытылған жеммен жедел түрде жемдеу жүзеге асыру. Фермада мал ұстаудың зоогигиеналық нормаларын сақтау. Ұрғашылардың әуестігін анықтау

5-кесте. СБШ біліктіліктің 3-деңгейлі шошқа өсіруші  
құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Құжаттарды рәсімдеу кезінде негізгі дағдыларды дербес қолдану арқылы стандартты міндеттерді орындау	Стандартты міндеттерді орындау біліктілігі	Шошқаларды ұстау және жемдеу қағидалары; төлді алу қағидалары мен әдістері, торайлау және жануарлар ауырған кезде алғашқы көмек көрсету қағидалары мен әдістері
2-1)	Дағдыларды қолдана отырып, жемді қабылдау және тұтыну есебін жүргізу барысында практикалық міндеттерді орындау үшін жауапкершілік	Жануарларға күтім жасау кезінде қарапайым міндеттерді орындау дағдысы	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары

6-кесте. СБШ біліктіліктің 4-деңгейлі шошқа өсіруші  
құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Жеке жауапкершілік, тікелей басқарумен іс-әрекет жасау	Жұмыс жағдайының шарттарына сәйкес іс-әрекетті түзету дағдысы	Шошқаларды ұстау және жемдеу қағидалары, төлді алу қағидалары мен әдістері
2-1)	Өз қауіпсіздігі мен басқалардың қауіпсіздігі үшін жауапкершілік	Стандартты практикалық міндеттерді орындау дағдысы; еңбек заттары мен құралдарын дербес анықтау	Қауіпсіздік техникасы қағидалары, шошқаларды ұстау және жемдеу қағидалары

Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі  
кәсіби стандартының  
13-қосымшасы

1-кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

Қазақстан Республикасы мемлекеттік кәсіптер жіктеуіші (МКЖ)	
Базалық топ	6122 Құсбегі
Қазақстан Республикасы жұмысшылар кәсіптері мен жұмыстарының бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтағышы (БТБА)	
Шығарылым, БТБА тарауы	64-шығарылым, тарау: Мал шаруашылығындағы жұмыстар
БТБА бойынша кәсібі	Құсбегі
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
2	2
3	4-5

2-кесте. Құсбегінің еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорын, ұйым)	Ауыл шаруашылық мекемелер, мал және құс
--	---

		шаруашылығы саласындағы мекемелер
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайлары		Жоқ
Жұмысқа жіберудің ерекше шарттары		Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім беру және оқыту деңгейі	Қажетті еңбек тәжірибесі
2	Негізгі орта білімнен төмен емес, жалпы орта білімі болған жағдайда практикалық тәжірибе және/немесе кәсіби дайындық (кәсіпорында білімді ұйымдастыру немесе оқыту базасындағы қысқа мерзімді курстар)	Талап етілмейді
3	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында жалпы орта білімі немесе техникалық және кәсіби білімі болған жағдайда практикалық тәжірибе және/немесе кәсіби дайындық (бір жылға дейін кәсіби дайындықты ұйымдастыру базасындағы курстар немесе кәсіпорында оқыту)	Талап етілмейді

### 3-кесте. Құсбегі орындайтын, еңбек функцияларын анықтайтын, КС бірліктерінің тізбесі

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Құстарды күту және азықтандыру бойынша қосымша жұмыстарды атқару. Құстарды торға орналастыру, тордан шығару және жемдеуге жеткізу. Жемдеуден кейін құстардың жағдайын бақылау, оларды уақытылы союға жіберу. Түнгі уақытта құс күтімі, әлсіздерін бөлектеп, күту және өлген құстарды жинау. Жайларды белгіленген температура мен ауа ережесін сақтап тұру. Құстарды бағу. Жұмыртқаларды сұрыптау, калибрлеу және қолмен жуу. Жұмыртқаларды таңбалау, салу және орамдау
2	Өндірістік жайларды және жұмыс орындарын жинау. Торлы және басқа қызмет көрсетілетін құрал-жабдықтарды тазалау және жуу

### 4-кесте. Құсбегі орындайтын КС бірліктерінің сипаттамасы

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек заттары	Еңбек құралдары	Міндеттер (еңбек іс-әрекеттері)
1	Құстар	Жем, қолғаптар, тор, арнайы киім	1-1) Құстарды күту және азықтандыру бойынша қосымша жұмыстарды атқару. Құстарды торға орналастыру, тордан шығару және жемдеуге жеткізу. Жемдеуден кейін құстардың жағдайын бақылау, оларды уақытылы союға жіберу
	Құстар	Қолғап, арнайы киім, құстардың күйін тіркейтін журнал	1-2) Азықтандырудан кейін құстың күйін бақылау, құсты союға уақытылы беру
	Құстар	Қолғап, арнайы киім, жарықтандырғыш құралдар	1-3) Түнгі уақытта құс күтімі, әлсіздерін бөлектеп, күту және өлген құстарды жинау

	Құстардың жайы	Термометр, жылытқыш құрылғылар, ауа өткізу құрылғылары, кондиционерлеу	1-4) Жайларда белгіленген температура мен ауа ережесін сақтап тұру
2	Жұмыртқалар	Су, қолғап, ақырлар, арнайы киім, ыдыс	2-1) Жұмыртқалары қолмен сұрыптау, калибрлеу, жуу, салу және орау
	Құстардың жайы	Тазалау құралдары, қылшақ, мата, күрек, арба, қызметтік құрылғылар	2-2) Өндірістік және жұмыс орындарын тазалау, торды және басқа да қызметтік құралдар мен құрылғыларды тазалау, жуу

**5-кесте. СБШ біліктіліктің 3-деңгейлі құсбегі құзыретіне қойылатын талаптар**

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Құстарды торға орналастыру, тордан шығару және жемдеуге жеткізу бойынша жұмыс сапасы мен нәтижесіне жауапкершілік	Жануарларға арналған жемдерді дайындау кезінде стандартты міндеттерді орындау және белгіленген нәтижелерге жету біліктілігі	Жұмыртқаларды қолмен сұрыптау және калибрлеу, таңбалау, салу және орамдау бойынша кәсіби дайындық барысында алынған білім
2-1)	Жемдеуден кейін құстардың жағдайын бақылау кезінде дағдыларды дербес қолдану арқылы практикалық міндеттерді орындау үшін жауапкершілік, құстарды уақытылы союға жіберу	Жайларда белгіленген температура мен ауа ережесін сақтап тұру кезінде практикалық міндеттерді орындау біліктілігі	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары

**6-кесте. СБШ біліктіліктің 3- деңгейлі құсбегі құзыретіне қойылатын талаптар**

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Белгілі міндеттер аясындағы жұмыс сапасы мен нәтижесіне жауапкершілік	Жұмыс жағдайының белгіленген нұсқаулығы бойынша іс-әрекеттер әдістерін таңдау дағдысы	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары
2-1)	Өз денсаулығы мен қауіпсіздігі және басқалардың денсаулығы мен қауіпсіздігі үшін жауапкершілік	Ережелерді, нормаларды, қауіпсіздік техникасы және денсаулық сақтау талаптарын қолдану дағдысы; стандартты практикалық міндеттерді орындау дағдысы	Қауіпсіздік техникасы қағидалары, мерзімді қызмет көрсету және күтім жасау қағидалары мен әдістері

Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі  
кәсіби стандартының  
14-қосымшасы

## 1-кесте. Қолданыстағы нормативтік құжаттармен байланысы

Қазақстан Республикасы мемлекеттік кәсіптер жіктеуші (МКЖ)	
Базалық топ	6121 Марал өсіруші
Қазақстан Республикасы жұмысшылар кәсіптері мен жұмыстарының бірыңғай тарифтік-біліктілік анықтағышы (БТБА)	
Шығарылым, БТБА тарауы	64 шығарылым, тарау: Мал шаруашылығындағы жұмыстар
БТБА бойынша кәсібі	Марал өсіруші
СБШ біліктілік деңгейі	БТБА бойынша разрядтар
3	3-5

## 2-кесте. Марал өсірушінің еңбек шарттарына, біліміне және жұмыс тәжірибесіне қойылатын талаптар

Кәсібі бойынша мүмкін жұмыс орындары (кәсіпорын, ұйым)		Фермерлік шаруашылықтар, кәсіпорындар
Зиянды және қауіпті еңбек жағдайлары		Шаң, аллергия, ауыр көтеру, қоймалардың нашар жарықтандырылуы
Жұмысқа жіберудің ерекше шарттары		Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес
СБШ біліктілік деңгейі	Кәсіптік білім беру және оқыту деңгейі	Қажетті еңбек тәжірибесі
3	Практикалық тәжірибесіз негізгі орта білім базасында жалпы орта білімі немесе техникалық және кәсіби білімі болған жағдайда практикалық тәжірибе және/немесе кәсіби дайындық (бір жылға дейін кәсіби дайындықты ұйымдастыру базасындағы курстар немесе кәсіпорында оқыту)	Талап етілмейді

## 3-кесте. Марал өсіруші орындайтын, еңбек функцияларын анықтайтын, КС бірліктерінің тізбесі

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек функциясының атауы (кәсіби стандарттың бірлігі)
1	Марал өсіру бригадасының мүшелеріне қызмет көрсету; тамақ дайындау. Үй-жайды жинау. Маралдарды бағу, жемдеу, суару және жоғары білікті марал өсірушінің басшылығымен зоологиялық-мал дәрігерлік шараларды жүргізуге қатысу
2	Табыннан адасып қалған немесе саябақтан кетіп қалған жануарларды ұстау. Бастаушы және жандап жегілген маралдарды көсемде және тең астында жұмыс істеуге дайындау
3	Табынды жыртқыш аңдардан қорғау. Жыртқыш аңдарды ату

## 4-кесте. Марал өсіруші орындайтын КС бірліктерінің сипаттамасы

Еңбек функцияларының шифры	Еңбек заттары	Еңбек құралдары	Міндеттер



1	Маралдар	Арнайы киім, аяқ киім, мұз, жанармай	1-1) Марал өсіру бригадасының мүшелеріне қызмет көрсету, тамақ дайындау, терілерді алу және тұтас етті мүшелеу, жанармай мен мұзды дайындау
2	Маралдар, иттер	Залалсыздандыру ерітінділері, арнайы киім	2-1) Табыннан адасып қалған немесе саябақтан кетіп қалған жануарларды ұстау. Бастаушы және жандап жегілген маралдарды көсемде және тең астында жұмыс істеуге дайындау

### 5-кесте. СБШ біліктіліктің 3-деңгейлі марал өсіруші құзыретіне қойылатын талаптар

Міндеттер шифры	Тұлғалық және кәсіптік құзыреттіліктер	Біліктер мен дағдылар	Білімдер
1-1)	Жануарлардың қанын алу және емдеу бойынша белгіленген міндеттер аясындағы жұмыс сапасы мен нәтижесіне жауапкершілік	Жануарларды ұстау кезінде стандартты практикалық міндеттерді орындау біліктілігі	Негізгі құрал-жабдықтар, тәртіб аясындағы білім
2-1)	Командада жұмыс істеуге кәсіби бейімділік.	Марал өсіру бригадасының мүшелеріне қызмет көрсету бойынша іс-әрекеттерді таңдау дағдысы	Қауіпсіздік техникасы мен еңбекті қорғау қағидалары

Мал шаруашылығы бойынша қызметтегі кәсіби стандартының 15-қосымшасы

### Келісу парағы

Ұйымның атауы
Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігі

Осы КС тіркелді

Кәсіби стандарттар Реестріне енгізілді, тіркеу №

Хат (хаттама) № \_\_\_\_\_ Күні \_\_\_\_\_